

Uhtuan uutiskronikka v:lta 1935

Mitä kaikkea Uhtualla tapahtui vuonna 1935? Kukapa noin vanhoja asioita enää muistaisi. Ei kukaan tai mikään paitsi tuon ajan sanomalehti — tässä tapauksessa Punainen Karjala.

Se oli NKP(b):n (b tarkoittaa bolshevikkia) Karjalan aluekomitean ja tasavallan toimeenpanevan keskuskomitean julkaisu, joka painettiin Petroskoissa Anohinin kirjapainossa kuten Karjalan Sanomat ja monet muut nykyäänkin.

Punainen Karjala oli aikamoinen lehti. Se ilmestyi vuonna 1935 kuusi kertaa viikossa. Sivumäärä oli neljä, mutta tekstiä lehteen silti mahtui paljon, koska kuvia ja ilmoituksia oli niukasti. Vt. vastaavana toimittajana oli vuoden alusta **V. Viuhko**. Hänen edeltäjänsä oli ollut **H. Lattunen** ja tämän edeltäjä **Lauri Letonmäki**, historiankirjoittaja. Päätoimittajat olivat vaihtuneet melko tiuhaan.

Punainen Karjala oli Neuvosto-Karjalan suomenkielinen päälehti tai paremminkin virallinen lehti, joka käskyin, kielloin ja moittein ohjasi rahvasta sosialismin tielle. Olihan itse **Stalin** lausunut, että ”gasietta on terävin oruudi partial käes”.

Punainen Karjala olikin melkoinen valtiomahti — välistä komenteli oikeuslaitostakin. Länsimaista sanomalehteä, johon olemme tottuneet, se muistutti vain ulkonäöltään.

Punaisen Karjalan välityksellä saamme tietoa Uhtuan tärkeimmistä tapahtumista. Koko tasavallan kattavana se tietysti jätti uutisten laveaman raportoinnin paikallisen piirilehden ja lukuisten seinälehtien tehtäväksi.

□ □

Uutisvuoden 1935 aloitti X yleiskarjalainen neuvostojen edustajakokous, joka pidettiin Petroskoissa. Toimeenpanevaan keskuskomiteaan valittiin kaukaisesta Uhtuasta kaksi edustajaa, piiriin rpk:n puheenjohtaja **toiv. Mäki** sekä kollektivisistinen **I.L. Lettjiva**. Kokouksen selostaminen täytti Punaisen Karjalan monta numeroa melkein kanteen.

20. p:nä tammikuuta kaikissa Uhtuan tuotantolaitoksissa muisteltiin Leninin kuoleman vuosipäivää. Piiriin järjestöjen ja iskurien muistotilaisuudes-

ФИНСКАЯ ГАЗЕТА ПУНАЙНЕН КАРЬЯЛА

Hinta 10 kop.

KAIKKIEŃ MAIDEN PROLETAARIT YHTYKÄÄ!

PUNAINEN KARJALA

NKP(b):n KARJALAN AK:n, KASNT:n TPKK:n ja KALN:n LEHTI

V. 1935

Lauantaina, maaliskuun 16 p:nä — Kruusipäivän 4:s päivä

N:o 62

sa **toiv. Mäki** esitti selostuksen otsikolla ”11 vuotta ilman Leniniä”. Selostuksen päätyttyä työtätekevät katsoivat suuresti liikuttuneina kinokuvan ”Kolme laulua Leninistä”.

Kaikkien uhtualaisten hyvin muistama **toiv. Verner Forsten** täytti 28. p:nä tammikuuta 50 vuotta Petroskoissa. Tämä porilaissyntyinen suomalainen punikki toimi vv. 1923—33 ensin Uhtuan vallankumouskomitean johtajana, sitten kihlakunnan ja myöhemmin piiriin toimeenpanevan komitean puheenjohtajana. Hän oli keskeinen hahmo piiriin rakennustyössä.

Vuoden 1935 suuria uutistapahtumia oli Kalevalan 100-vuotisjuhla. Uhtualla pidettiin helmikuun 28. p:nä työläisten, kollektivistien ja puolue- ja yhteiskunnallisten järjestöjen yhteinen juhlaistunto. Siinä tehtiin merkittävä aloite:

”Kokontuneina Kalevalan 100-vuotispäivälle omistetun istuntoon ja antaen erikoisen merkityksen Kalevalalle, tälle kulttuurin kansainväliselle muistomerkillä, jonka useimmat runot on kirjoitettu muistiin juuri Uhtuan piiristä, pyydämme me Uhtuan piiriin työtätekevät jne. Kalevalan 100-vuotispäivän täytyessä tasavallan toimeenpanevaa keskuskomiteaa muuttamaan Uhtuan piiri Kalevalan piiriksi”.

Samassa numerossa haasteltiin kahta Uhtuan piiriin runonlaulajaa, **Maura Hodejeva** (Uhtua) ja **Mari Remsua** (Vuokkiniemi).

Seuraavana päivänä Punainen Karjala tiesi kertoa, että toiv. yleisvenäläinen toimeenpaneva keskuskomitea on vahvistanut Karjalan TPKK:n ja Uhtuan piiriin TPK:n ehdo-

tuksen ja muuttanut Uhtuan piiriin Kalevalan piiriksi.

Nimenvaihtoa tervehdittiin innostuksella Uhtualla järjestetyissä juhlissa ja kokouksissa. Kulttuuritalon tilaisuudessa oli läsnä runsaat 500 henkeä. Kunniapuheenjohtajistoon valittiin suosiosoitusten saattelemana **toiv. Stalin** sekä toverit **Rovio, Kuusinen, Gylling, Arhipov** ja **Antikainen**. Tasavallan Kalevala-juhla komission jäsen **Lauri Letonmäki** selosti satavuotiaan eepoksen sisältöä. Seuraavana päivänä oli vielä suuri lastenjuhla.

Helmikuun alussa lehti julkaisi KASNT:n TPKK:n päätöksen 7,5 kilometrin rajavyöhykkeestä ja sitä koskevista ankarista kulkusäännöistä. Uhtuan piiriin osalta kielletyllä rajavyöhykkeellä sijaitsivat seuraavat kylät ja asutuspaikat. Luettelolla on oma mielenkiintonsa ajatellen vaikkapa sitä, miten lyhykäinen se nykytilanteen mukaan laadittuna olisi.

Ahonvaaran huuttori, Aijonlahti, Akonlahti, Vosman huuttori, Vuonninen, Vasonvaara, Vitsaniemen huuttori, Vuokkiniemi, Vuokinsalmi, Virrankorvan huuttori, Vornanniemi, Volkka, Jehrimänvaara, Ilvesvaara, Ivaniemi, Kirojärvi, Kondan huuttori, Kumpula, Korpivaara, Kuotkue, Korpjärvi, Kosenvaara, Kivijärvi, Köynäsjärvi, Kontokki, Kontuvaara, Kormila, Kammarivaara, Hetovaara, Lonka, Ala-Lapukka, Ylä-Lapukka, Latvajärvi, Livojärven huuttori, Levilaakson huuttori, Levanvaaran huuttori, Lyttä, Letolahden huuttori, Lusmalahti, Marjavaaran

huuttori, Materman huuttori, Matervaaran huuttori, Märkävaara, Näyvaara, Niskala, Niskajärvi, Naurislahti, Oinaanniemi, Pistonsuu, Puahkomienvaara, Ponkalahti, Rysävaara, Rantaniemi, Särkivaara, Kuokkalahti, Venehjärvi, Pistorjärvi, Torsema, Tollonjoki, Teeriniemi, Tuhkaniemi, Häme (Voikula), Hämevaara, Haapavaara, Tsena, Saarijärvi, Sapovaara.

□ □

Kemin-Uhtuan välisessä liikenteessä kuljetettiin I vuosineljänneksen aikana lähes 2 000 matkustajaa. Kuitenkaan Kareldortrans ei ole järjestänyt vielääkään reitille ajanmukaista henkilöliikennettä, kirjoitti PK 11. p:nä huhtikuuta.

Kun ottaa huomioon pitkän, 8—10 tuntia kestävä matkan, epäedulliset ilmat jne. matkustajien toivomukset on helppo ymmärtää. Vähimmäisvaatimuksena olisi ainakin yksi henkilöliikennettä välittävä auto.

Huhtikuun alussa Kalevalan piirissä vieraili delegaatio, johon kuuluivat NKP(b):n Leningradin aluekomitean sihteeri **toiv. Irklis**, Kustaa Rovio ym. aluekomitean herroja Petroskoista. PK:n mukaan matkan aiheena oli tutustuminen metsätöiden edistymiseen. Ehkä olikin. Moniko silloin tiesi tai osasi aavistaa, että samainen toveri Irklis oli vielä samana vuonna nouseva tasavallan ykkösmieheksi?

Kalevalan piiriin uittovalmistelut sujuivat julkimoiteista huolimatta hitaasti. Etenkin polttoaineen kuljetuksessa Kemistä Uhtuulle tilanne oli vakava. Syyksi sanottiin säilöiden puute.

Kalevalan lespromhoosin

uittomääräksi oli pantu 310 000 kiintokuutiometriä. Miten suuri tuo puumäärä on, sitä ei lespromhoosin johto tunnuta käsittävän, kirjoitti PK:n kirjeenvaihtaja **A. Terentjev** ja siteerasi lespromhoosin johtaja **Juuso Matoron** sanomaa: ”Minulla ei ole aikaa uittokysymyksille Sitä vartenhan on uittopäällikkö”.

Toinen PK:n sikäläisistä kirjeenvaihtajista oli **Antti Timonen**, tuleva kirjailija. Artikkelissaan 17. p:nä huhtikuuta teräväsanainen Timonen julkisti Kalevalan piirin parhaimman ja huonoimman koulun.

Paras oli Jyskyjärven vajaa-keskikoulu ja piirin huonoin Pismalahden alkeiskoulu. Pitkässä kirjoituksessa eriteltiin syyt ja taustatekijät, ja lopuksi suositeltiin Pismalahden koulun johtajalle **Vaseli Remsulle** opintomatkaa Jyskyjärvelle.

□ □

22. p:nä huhtikuuta Uhtualan järjestettiin banditismin kukistamisen XIII vuosipäivän juhlah kokous. Sen päätteeksi annettiin pitkä julkilausuma, jossa erityisesti vaadittiin tov. Toivo Antikaisen vapauttamista lahtarien vankilasta (oikeudenkäynti Suomessa Antikaista vastaan oli

juuri meneillään ja herätti Karjalan puolella tavatonta huomiota).

Vappuna Kalevalan piirin lespromhoosi palkitsi metsätyöplaanin parhaasta toteuttamisesta viisi kolhoosia, jotka olivat: Kontokki, Röhö, Latvajärvi, Pismalahti ja Teeriniemi. Kontokki oli täyttänyt suunnitelman hakuissa 122 prosentilla ja ajossa 117,5 prosentilla; Röhössä vastaavat luvut olivat 125 ja 102,5. Yksityisiä metsätyöläisiä palkittiin 19.

Huhtikuun lopussa pidettiin Kalevalan piirin kevätmarkkinat. Niihin osallistui paikallisten kauppa- ja palvelusyritysten lisäksi kuusi kolhoosia, nimeltään Uhtua, Alajärvi, Kenttijärvi, Jyväskylä, Pongalahti ja Vuokkiniemi. Markkinoita edeltänyt huono sää esti etäsimpiä kolhooseja lähettämästä edustajiaan.

Kolhoosit toivat markkinoille mm. raavaanlihaa, lammasta, vasikkaa, perunaa ja kaalia sekä voita ja maitoa. Neuvostotilat möivät halkoja, ja yksityiset perunaa, rahkamaitoa ja kananmunia. Markkinayleisöä viihdytti — eli kulttuuripalveluja tarjosi, kuten PK kirjoitti — Valistus- talon torviorkesteri.

□ □

Kevät oli tuona vuonna

myöhässä. Toukokuuhun Kalevalan piirissä päästiin 23. p:nä toukokuuta ja jäät Kuittijärvestä lähtivät vasta kesäkuun alkupuolella. Tuoppajärvellä laivaliikenne aloitettiin niin myöhään kuin 18. p:nä kesäkuuta.

Kesäurheilukauden avajaiset oli määrä pitää 2. p:nä kesäkuuta, mutta urheilukilpailut oli kovan lumisateen vuoksi peruutettava. Ne pidettiin 9. p:nä, vaikka silloinkin oli kovin koleaa ja sateista. Tulokista mainittakoon:

5-ottelu, miehet: 1) Aleks Jevsejev, 2) Ossi Tuorila, 3) Eero Pokkanen. 5-ottelu, naiset: 1) Kerttu Lahti, 2) Niina Lipkin, 3) Mari Malina. Korkeushyppyn voitti Maksima Hoteijev (150 cm), granaatinheiton A. Jevsejev (51,70) ja 1000 metrin juoksun Juho Pehuhov.

Myös kouluissa valmistauduttiin kesään. Alkeiskoulujen tutkinnot olivat kesäkuun alkupäivinä, keskikoulun päästöjuhlat 9. p:nä ja 16. p:nä järjestettiin koko piirin käsittävät lasten spartakiaadit. Kenttärheiluun osallistui 43 oppilasta. Poikien 5-ottelun ylivoimainen voittaja oli Sulo Autio, tyttöjen 5-ottelun paras Olga Lesonen, kakkosena Mari Lesonen ja kolmantena Sandra Rettijeva.

□ □

5.—7. p:nä heinäkuuta koko Uhtua juhli tasavallan 15-vuotisjuhlaa. Punaiset liiput liehuivat ja julisteet kertoivat lupauksista muuttaa Kalevalan piiri kukoistavaksi, kulttuuriseksi Neuvosto-Karjalan kulmakunnaksi. Juhlaohjelmaan kuului kolhoosimarkkinat, paraati, urheilukilpailut, teatteriesityksiä sekä Valistus- talolla järjestetty juhlaistunto.

Uhtuan-Kemin linja-autoliikenteestä riitti puhetta. Sikäli oli tapahtunut edistystä, että reitillä kulki kesäkuun alusta lähtien kaksi 14-paikkaista linja-autoa. Liikenne oli kuitenkin epäsäännöllistä ja puutteellista.

Karjalan Auton Kemin osaston päällikkö vastasi moitteisiin ilmoittamalla, että kun liikenne aloitettiin, Kalevalan piirin tpk:n kanssa sovittiin, että matkustajien kuljetus tavara-autoissa kielletään. Tätä sopimusta ei kuitenkaan ole noudatettu, ja siksi linja-autot kulkevat puolilyhyinä. Ellei tpk:n päätös pidä, linja-autot siirretään muualle, tuottavammille reiteille.

□ □

Uhtualaisten kesäharrastuksista PK ei paljonkaan ker-tonut joitakin satunnaisia mainintoja lukuunottamatta. 28. p:nä heinäkuuta lehdessä oli uutinen nuorisoliittolaisten moottorivenerestestä Uhtusaareen. Perillä pelattiin verkkopalloa, uitiin ja iloitiin. Erityisellä mielenkiinnolla kuunneltiin partisaanitoveri Ilmosen kertomuksia kansalaissodasta. Retkeläisiä oli 160.

Pirtilahdessa toimi lasten kesäleiri, jonka päättäjäksi vietettiin heinäkuun lopussa. Uhtualaisia lapsia siellä oli 55. Lisäksi piirissä työskenteli kesäkuukausina 18 lasten päiväkerhoa.

Sanomalehtien levikki Kalevalan piirissä oli vuoden aikana laskenut huolestuttavasti. Tilasto (alkuvuoden levikki ja puolivuotislevikki) osoitti, että Punaista Karjalaa levisi piiriin 977-624, Kalevalan Bolshhevikkiä (piirilehti) 1925-1435, Krasnaja Kareliaa 136-115, Nuorta Kaartia 754-373 jne.

Syitä kehnoon tilanteeseen oli niin lehtiasiamiehissä kuin postissakin; leväperäisyyttä, virheellistä ja jopa rikollista toimintaa. Esim. Haikolan lehtiasiamies keräsi tilausmaksut ja joi rahat.

Entä kinopalvelut? Niiden suuri merkitys kolhoosilaisten kasvattamisessa on yleisesti tunnettu asia, mutta tätä ei näy ymmärtävän Kalevalan piirin kinomekaanikko Ant-ronov, kirjoitti PK 20. p:nä elokuuta.

Uhtualla on ensiluokkainen ääniliikelaiteisto, mutta yleisön palvelu alarajoissa. Vaikka salissa on 250 paikkaa, pääsylipulla ei tahdo löytää istumapaikkaa, koska kinomekaanikko jakaa tuttavilleen niin paljon ilmaislippuja. Muutakin edesvastuut- muutta ilmenee. Näytäntöjen aikana sattuu tuon tuosta keskeytyksiä; milloin ovat ”sähköproput” palaneet, milloin on kuva ylösalaisin, ääntä ei kuulu jne.

□ □

Lokakuussa alkanut NKP(b):n Karjalan aluekomitean istunto ja siellä tehdyt päätökset merkitsivät Gyllingin tasavallan loppua ja Stalinin vainojen alkua. Päitä alkoi heti putoilla.

Punainen Karjalakin poltti heti tuoreeltaan näppinsä. Uuden johtajan tov. Irklisin puheen suomenokseen ”oli sallittu mitä törkein virhe, joka väärästi puheen sisällön”.

Uhtuan kolhoosisa huono työkuuri

Kalevalan rajoni laahaa jälessä

Heinätöissä Kalevalan piirissä hälyyt- tävä tilanne

Repeämä kolhoosien syystöissä Kalevalan piirissä

Punaisen Karjalan uutiset olivat lähes aina kielteisiä ja syyttäviä.

Kun Irklis oli puhunut puoluekaadereiden kasvattamisesta ”leniniläisen internationalismin hengessä”, niin PK:ssa luki ”leniniläisen imperialismin hengessä”.

Asia oli niin vakava, että se meni aluekomitean käsitteilyyn. Se päätti antaa vastavalle toimittajalle ankaran muistutuksen. Aluekomitean propagandaosaston johtaja sai puolestaan huomautuksen. Suurimmaksi syntipukiksi katsottiin lehden taittaja tov. **Väätäinen:** hänet erotettiin. Mahtoiko hän olla noita-vainojen ensimmäinen siviiliuhri?

Lehdistö aloitti tämän jälkeen kiivaan propagandasodan Karjalaan pesiytyneitä ”nationalisteja, vastavallankumouksellisia, kulakkeja, tuholaisia, vakoilijoita, kansanvihollisia jne.” vastaan. Yht’äkkiä heitä tuntui olevan kaikkialla. Muita rummutusteemoja olivat Leninin ja Stalinin kielen opetuksen tehostaminen — sitä oli syrjitty m. ja etenkin Uhtualla — sekä stahanovilaisuus (pois laadnailu ja rokulointi).

Paljon muuta Punaiseen Karjalaan ei sitten loppuvuonna mahtunutkaan, ei ainakaan Kalevalan piirin osalta, joten voimme päättää uutiskatsauksen tähän.

Kokosi
SAKARI VUORISTO

Inkeri Kilpinen
RISTITULI

— menestyskirjailijan
näytelmäutuus
Risto Rytistä,
kansasta ja sen kohtaista
Kantaesitys 3.9.

☆☆☆

Brian Phelan
MEIÄN HERRA

— uutta ja puhuttelevaa
englantilaista draamaa
suoraan Lontoosta
Uusintaensy-ilta 9.9.

☆☆☆

Tove Jansson
MUUMIPEIKKO
KULISSEISSA

— iki-ihania muumien
kaikenikäisille
ystävälle
Ensi-ilta 4.11.

Lippupisteet
(953) 616 2600, 453 1155

Lönnrotin mänty — kansatieteellistä humpuukiako?

Uhtualla, Kalevalan piirikeskuksesta kalevalaisena ”pyhäinjäännöksenä” säilytetty Lönnrotin mänty on paljastumassa tai oikeastaan jo paljastunut kansatieteelliseksi humpuukiksi.

Männyn aitouden kyseenalaisti jo toissa vuonna kirjailija Markku Nieminen tutkimusraportissaan Vienan runokielten kulttuurihistoria, nykyinen tilanne ja elvytyksen mahdollisuudet. Lopullisesti verhon tuon kulttipuun edestä repäisi petroskoilainen kansanrunouden tutkija Unelma Konkka Carelia-lehden tämän vuoden maaliskuun numerossa julkaistussa artikkelissaan Ensimmäinen keräysmatka.

Unelma Konkka sanoo aina epäilleensä, onko männyllä mitään tekemistä Lönnrotin kanssa. On nimittäin tarkasti tiedossa, että Lönnrot kävi Uhtualla kolme kertaa, teki pikavisiitin huhtikuussa 1934 ja 1835 ja viipyi kolmannella matkallaan 1836 melkein koko marraskuun.

Ellei kevät ole poikkeuksellisen varhainen, Uhtuan korkeudella pohjoisessa voi vielä huhtikuussa olla runsaasti lunta ja marraskuussa talvi jo pitkällä. Siksi näyttää mahdolltomalta, että kiireinen Lönnrot olisi mennyt istuskelemaan tuulisella paikalla Kuittijärven rannalla kasvavan männyn juurelle etenkin, kun lähellä ei ollut edes taloja ja maa kenties lumen peitossa.

Legenda Lönnrotin männystä näyttäisi tulleen julkisuuteen 1935 Kalevalan satavuotisjuhlinnan yhteydessä. Silloin männyn valokuva ilmestyi ensi kerran Neuvosto-Karjalan sanomalehdissä. Unelma Konkka arvelee, että myytin on luultavasti keksinyt uhtualainen runonlaulaja ja kansanlaulujen seppittäjä, opettaja Jouki Hämäläinen.

Hämäläinen, syntyjään Vuokkiniemen Kivijärven Lesosia, opiskeli vv. 1907—11 Sortavalan seminaarissa. Siellä hän varmaan kuuli kerrotavan suomalaisten omasta kulttipuusta, Lönnrotin petäjistä Kesälahden Hummonvaarasaa. Ehkä hän halusi samanlaisen muistomerkin kotiseudulle ja Kalevalan juhluvuoden

Lönnrotin mänty Uhtualla 1970-luvun valokuvassa.

paatoksen innoittamana lanseerasi vuosia hautomansa idean runonkerääjille ja haastatteloille.

Näin syntyi myytti, joka vuosien mittaan vain vahvistui. Männystä kirjoitettiin lukemattomia kertomuksia, kuvauksia sekä runoja, joista esimerkkinä mainittakoon juuri Jouki Hämäläisen seppittämä Lönnrotin männyn juurella. Myytti sai uusia, merkittäviäkin ulottuvuuksia. Väitettiin aivan totena, että itse Latvajärven Arhippa Perttunen olisi istunut tuon männyn juurella sanelemassa syntyjä syviä Lönnrotille.

Nykyisin Lönnrotin mänty (tai se, mitä siitä on jäljellä) seisoo vanhan kulttuuritalon pihapiirissä. Kalevalassa (Uhtualla) käyvät ulkomaalaiset viedään aina sitä katsomaan. Puun alkuperäinen paikka oli Kuittijärven rannassa. Aikojen kuluessa aallot söivät sen juurien alta maata ja eräänä syydynä mänty kaatua rojautti.

Mitä sortuneelle muistomerkillle pitäisi tehdä? Muuan sta-

rikka ratkaisi kysymyksen omalla tavallaan — meni aknensa kanssa ja sahasi — ennenkuin apuun ehdittiin — männystä kahdeksan tuhtia pölkyä polttopuikseen.

Kelontynkä siirrettiin kulttuuritalon pihaan ja istutettiin siellä betonijalustalla. Leningradista kävi asiantuntijaryhmä käsittelemässä sen kylläastysaineilla säilymisen varmistamiseksi. Puun juurella olevassa marmorilaatassa oleva teksti kertoo, että kysymyksessä on Lönnrotin mänty.

Uhtualaisia mäntyä koskevat paljastukset tuskin paljon heilauttavat: isompiakin kuplia on perestroikan vuosina puhjennut. Eri asia on, mitä männylle jatkossa tapahtuu. Jääkö se unohdetuksi muistomeriksi vai tuleeko siitä uhtualaisille kiusallinen rasite pysähtyneisyyden ajalta?

Markku Nieminen katsoo, että mänty on syytä säilyttää, koska se on Uhtuan symboli ja myös Karjala-kustantamon tunnus.

SAKARI VUORISTO